

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΑ ΘΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Ἄρχιμ. Νικολάου Χατζηνικολάου
Βιοϊατρικοῦ Τεχνολόγου HARVARD - MIT

Ἡ κύρια λέξη πού ὅταν ἀκούει κανεῖς αὐτόν τόν τίτλο δεσπόζει στό μυαλό του εἶναι ἡ λέξη «θρία».

Στή Φυσική ὅταν θέλουμε νά μελετήσουμε μία ἐξίσωση πού περιγράφει ἕνα φαινόμενο τό πρῶτο πρᾶγμα ἀπό τό ὁποῖο ξεκινοῦμε εἶναι ὁ προσδιορισμός τῶν χωρικών καί χρονικῶν ὁρίων τοῦ φαινομένου, δηλαδή ἡ ἐξεύρεση τῶν ὀριακῶν καί ἀρχικῶν λεγομένων συνθηκῶν.

Ἔτσι φαντάζομαι καί ἐμεῖς καθὼς προσπαθοῦμε νά μελετήσουμε τή συμπεριφορὰ τῆς σύγχρονης ἱατρικῆς τεχνολογίας στό ἀνθρώπινο σῶμα καί τήν ἀναφορὰ της σ' αὐτό πού ὀνομάζεται ἄνθρωπος, τί πιό φυσικό νά ψάχνουμε γιά κάποια θρία;

Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ ὅμως, πρὶν καλά-καλά ἀρχίσω, νά προτιμήσω ἀπό τίς ὀριακές συνθήκες τίς ἀρχικές, καί νά ἐπιλέξω ἀντι τῶν ὀρίων τίς ἀρχές πού πρέπει νά διέπουν μία τέτοια ἔρευνα.

Τὰ θρία γενικά στό χῶρο τῶν ἀξιῶν δέν εἶναι πάντοτε σαφῆ οὔτε πάλι εἶναι δεοντολογικά ἐνδεδειγμένο νά σκέπτεται κανεῖς τή λειτουργία τῶν θεσμῶν καί τῶν ἐπιστημῶν μέ βάση τοὺς φραγμοὺς καί τὰ θρία τους, ἀλλὰ μέ γνώμονα τίς ἀρχές καί τήν ἐλευθερία τους.

Γι' αὐτό θά κάνω τήν παρανομία νά ἀλλάξω ἀπό τόν τίτλο τή λέξη «θρία» μέ τή λέξη «ἀρχές». Θά κάνω κι ἄλλη μιὰ «μὴ ἠθική» πράξη. Θά βγάλω τή λέξη «ἠθικά» καί θά τήν ἐνσωματώσω στή λέξη «πνευματικά». Ὅχι γιατί ἡ λέξη «ἠθικά» ἔχει κάτι κακό. Ἰσα-ἴσα τό ἦθος καί ἡ ἠθική ἀποτελοῦν κάτι μεγάλο καί ἀναγκαῖο στήν ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας. Ἀποτελοῦν βασικό μέσο καί ἐνδεικτικό καρπό. Δέν ἀποτελοῦν ὅμως σκοπό. Ὁ σκοπὸς εἶναι ἡ ἀπόκτηση, ἡ αἴσθηση καί ἡ βίωση τοῦ πνεύματος. Ἐκεῖ κανεῖς βρίσκει τήν ἀλήθεια

κι ἐκεῖ γεύεται τὴν ἐλευθερία. Τὸ μυστικὸ καὶ ἡ οὐσία δὲν εἶναι τὰ ὄρια, ἀλλὰ ἡ ἐλευθερία· δὲν εἶναι ἡ ἠθικὴ, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα.

Ποιῆς λοιπὸν εἶναι αὐτὲς οἱ πνευματικὲς ἀρχὲς ἀπὸ τίς ὁποῖες ἔχει ἀνάγκη ἡ σύγχρονη Ἱατρικὴ Τεχνολογία γιὰ νὰ κινήθῃ καὶ ἐλεύθερα νὰ λειτουργήσῃ στὸ γνωστικὸ χῶρο;

1) Ἡ ἀρχὴ τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἱερότητος

Στὸν ὅλο τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο λειτουργεῖ ἡ Ἱατρικὴ Τεχνολογία εἶναι ἀπαραίτητο νὰ κυριαρχεῖ ὁ σεβασμὸς στὴ ζωὴ, στὸν ἄνθρωπο καὶ φυσικὰ στὸν Θεό, σὲ ὅ,τι δηλαδὴ ἱερὸ ὑπάρχει σ' αὐτὸ τὸν κόσμο.

Ἄν ἐπὶ παραδείγματι ἡ ἔρευνα γιὰ τὴ ζωὴ ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα τὴν καταστροφὴ χιλιάδων ἄλλων ζωῶν, τότε δὲν μποροῦμε νὰ μιλοῦμε γιὰ σεβασμὸ στὴ ζωὴ. Ἀλλὰ ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ προσθέσω ὅτι καὶ ἂν ἡ τεχνολογία ἀποτρέποντας τὸν θάνατο δίνει μία μορφή ζωῆς ποὺ μετατρέπει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ ἐλεύθερο θεϊκὸ ὄν καὶ πρόσωπο σὲ φυτὸ ἢ μηχανή, τότε σίγουρα ἡ λύση τοῦ ἐνὸς προβλήματος (τοῦ θανάτου) γεννᾷ μιὰ ἀλυσίδα διλημμάτων γιὰ τὴ ζωὴ καὶ καθιστᾷ τὴ ζωὴ χειρότερη ἀπὸ τὸν θάνατο. Ὁ θάνατος εἶναι πάλῃ μὲ κάτι γνωστό. Ἡ «φυτικὴ», πλαστικὴ αὐτὴ ζωὴ εἶναι ἀγώνας μὲ κάτι ἄγνωστο. Ἐδῶ ἡ τεχνολογία κερδίζει, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος χάνει.

Στὴν Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ θεώρηση τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὅλα τὰ προβλήματα κάπως ἀπλουστεύονται, γιὰ ὅχι καὶ ἐκφυλίζονται. Ἔτσι ἡ ζωὴ εἶναι δῶρο, καὶ μεγάλο, ὄχι ὅμως γιὰ τὴν βιολογικὴ της διάσταση, ὅσο γιὰ τὴν πνευματικὴ της ὑπόσταση. Ὅταν ἓνας γεννᾶται σ' αὐτὸν τὸν κόσμο μὲ σῶμα ὡς θνητός, γεννᾶται ταυτόχρονα καὶ μὲ ψυχὴ καὶ θεϊκὴ πνοὴ ὡς ἀθάνατος.

Ἡ βιολογικὴ ζωὴ ἔχει φθορά, ἐφήμερη ταυτότητα, παροδικότητα καὶ σφραγίδα πτώσεως. Ἔχει θάνατο. Ἀπὸ τὴ στιγμή τῆς γεννήσεως, ἀρχίζει ἡ λειτουργία τῆς φθορᾶς καὶ ἡ πορεία πρὸς τὸ θάνατο. Φοβόμαστε μήπως γεννηθῇ ἓνα παιδί ἀνάπηρο. Μὰ ἤδη γεννᾶται ἀνάπηρο, φορτωμένο μὲ τίς συνέπειες τῆς τραγικῆς κληρονομιάς τοῦ θανάτου. Ἡ βασικὴ ἀναπηρία εἶναι ὁ θάνατος· ὄχι ἡ ἀσθένεια. Γι' αὐτὸ ἐκεῖνο ποὺ ἀξίζει καὶ ἀποτελεῖ κυρίως δῶρο εἶναι τὸ ἀθάνατο στὸν ἄνθρωπο.

Ἐμεῖς ἐδῶ ὅλοι παλεύουμε νὰ παρατείνουμε τὴ ζωὴ μας ὅσο γίνεται περισσότερο. Τὰ προβλήματα τῆς ὑγείας μας, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ἢ καὶ αὐτὸ τῆς εὐθανασίας ἔντονα μᾶς ἀπασχολοῦν. Ἡ εὐκολία ὅμως μὲ τὴν ὁποία οἱ ἅγιοι ἀσκητὲς ἀρνούμενοι τὴ μετάβαση στὰ νοσοκομεῖα ἐπιλέγουν τὸ θάνατο ἴσως μπορεῖ σωστὰ νὰ προβάλλει τὸ ἀγαθὸ τῆς βιολογικῆς ζωῆς πάνω στὸ φόντο τῆς πνευματικῆς.

Ὅλο τὸ πρόβλημα ἀνακύπτει ἀπὸ τὸ σφιχτὸ δέσιμο ψυχῆς καὶ σώματος ποὺ εἶναι πιὸ σφιχτὸ τὴ στιγμή τῆς γέννησης καὶ χαλαρώνει τελείως μὲ τὸν θάνατο. Γιὰ τὸ λόγο καὶ μόνο αὐτὸ θὰ ἔπρεπε ἡ σύγχρονη Γενετικὴ Τεχνολογία νὰ τρέμει πιὸ πολὺ ὅταν μελετᾷ τὴ γέννηση τῆς ζωῆς ἀπ' ὅ,τι ἡ Ἱατρικὴ ὅταν ἀγωνίζεται ἀγωνιωδῶς νὰ ἀποτρέψει τὸν θάνατο.

Ἐδῶ ἐπιτρέψτε μου νὰ πῶ κάτι πολὺ λεπτό: ἡ φροντίδα γιὰ τὴ γέννηση ἔχει μεγαλύτερη βαρύτητα ἀπὸ τὴν προσπάθεια μετάθεσης τοῦ θανάτου. Ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς εἶναι πολὺ σημαντικώτερη τῆς παράτασής της. Γιὰ τὴ γέννηση εἶναι ἀρχή. Ἐνῶ ὁ θάνατος δὲ εἶναι τέλος· εἶναι ἄλλου εἶδους ἀρχή. Ἡ πρώτη δὲν ἐπιδέχεται ἀναβολή. Ἡ ὑπάρχουμε ἢ ὄχι. Ὅλοι ὅμως ὅσοι ζοῦμε θὰ πεθάνουμε. Ἀλλὰ δὲν ζοῦνε ὅλοι ὅσοι μποροῦν νὰ ζήσουν.

Ἐπάρχει ὅμως καὶ μιὰ τελευταία διάσταση: αὐτὴ εἶναι ἡ διάσταση τῆς «θείας χάριτος» καὶ τῆς παρέμβασης τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ μας. Εἶναι ἀπαραβάτος πνευματικὸς νόμος: ὅσο περισσότερο μπερδεύομαστε οἱ ἄνθρωποι στὰ πόδια καὶ τὶς δουλειᾶς τοῦ Θεοῦ, τόσο περισσότερο διακριτικὰ αὐτὸς ἀπομακρύνεται.

Τὸ φύλο ἐπὶ παραδείγματι εἶναι δοτὸ στὴ φύση του· δὲν εἶναι ἐπιλεκτό. Ἡ ἀφιλοπερίεργη ἀναμονὴ τοῦ νεογέννητου παιδιοῦ εἶναι προσμονὴ τοῦ θεϊκοῦ δώρου. Κάθε τεχνολογία ποὺ ἔχει σὰν σκοπὸ τῆς τὴν ἐπιλογή τοῦ φύλου εἶναι ὑπεξαίρεση θεϊκοῦ δικαιώματος καὶ ἀποτελεῖ πράξη ἀποπομπῆς τοῦ Θεοῦ. Ἐτσι ὁ Θεὸς ἀντὶ νὰ γίνεται αἰσθητὸς στὴ ζωὴ μας καὶ πραγματικός, παραμένει στὴν καλύτερη περίπτωση μία ἀπόμακρη πιθανότητα. Μᾶς ἐπιτρέπει ἀσύνετα νὰ ἐπιλέγουμε τὸ φύλο, ἀπερίσκεπτα νὰ κλωνοποιοῦμε τὸ ἔμβρυο, ἄτσαλα νὰ ἐπεμβαίνουμε στὸ ἀνθρώπινο γονίδιο, ἐναγώνια νὰ ἀγωνιζόμαστε νὰ ρυθμίζουμε τὶς μεγαλύτερες λεπτομέρειες τῆς ζωῆς

μας (τὴν εὐφυΐα μας, τὸ χρῶμα τῶν ματιῶν καὶ τῶν μαλλιῶν μας, τὸ ὕψος μας, κ.ἄ) καὶ παράλληλα νὰ μὴ νοιώθουμε τὴν ἀνάγκη αὐτοῦ ποὺ πραγματικὰ μᾶς λείπει. Κι ἔτσι ἡ ζωὴ μας, ἀντὶ νὰ ἔχει τὴν φυσικὴ χάρη τοῦ πορτοκαλλιοῦ μὲ τὸ κουκούτσι, ἀποκτᾶ τὰ ἐπιφανειακὰ πλεονεκτήματα τοῦ πορτοκαλλιοῦ ὕβριδιου. Ἔχει γεύση ἀλλὰ δὲν ἔχει ζωὴ. Αὐτὸ κάνει ἡ λαθεμένη χρῆση τῆς τεχνολογίας. στὴ θέση τῆς φύσης καὶ τῆς ζωῆς βάζει τὴν ἐντύπωση καὶ τὴν ἀπόλαυση.

2) Ἡ ἀρχὴ τοῦ καθορισμοῦ τῆς σκοπιμότητος

Οἱ ἔννοιες τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ σωστοῦ καὶ τοῦ ἀπορριπτέου εἶναι ἀρκετὰ ρευστὲς ἀλλὰ καὶ ἔντονα καθοριστικὲς τοῦ πνεύματος μὲ τὸ ὁποῖο θὰ πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται ἡ τεχνολογία.

Ἔτσι κίνητρο καὶ ἀπώτερος σκοπὸς πολλὲς φορὲς εἶναι ἡ φιλόδοξη ἐπιστημονικὴ περιέργεια. Ἡ γιὰ ὀρισμένους ἡ γοητεία τοῦ ριψοκίνδυνου καὶ τολμηροῦ. Γιὰ ἄλλους πάλι ἡ ἱκανοποίηση τοῦ συναισθήματος ἢ ἡ ἐξέγερση πρακτικῶν καὶ εὐκολων λύσεων. Τέλος σὲ κάποια μερίδα ἀνθρώπων κυριαρχεῖ μιὰ τάση καθαρὰ ὠφελιμιστικὴ.

Ἄπ' αὐτὰ τὸ πρῶτο (περιέργεια) εἶναι ἀδικαιολόγητα ἀνίερο καὶ τὸ δεῦτερο (ριψοκίνδυνο) ἀνεπίτρεπτα ἀσύνητο. Τὸ τρίτο (ἀναζήτησις εὐκολίας) εἶναι φυσικὰ ἐπιθυμητὸ καὶ τὸ τέταρτο (ὠφέλιμο) εἶναι τὸ γενικὰ ἀποδεκτό. Ἡ ἔρευνα ὅμως πρέπει, εἶναι ἀναγκαῖο νὰ γίνεται μὲ κύριο κίνητρο τὸν σεβασμὸ στὸν ἄνθρωπο, στὴ ζωὴ, στὸ Θεό.

3) Ἡ ἀρχὴ τῆς διατηρήσεως τῶν ἰσορροπιῶν

Γιὰ νὰ διατυπωθεῖ σωστὰ μία ἄποψη χρειάζεται νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ὅλες οἱ κατάλληλες παράμετροι, ἀλλὰ καὶ νὰ δοθεῖ ἡ σωστὴ ἔμφασις στὴν κάθε μία. Ἄν σ' αὐτὸ τὸ δεῦτερο δὲν δοθεῖ ἡ ἀρμόδια προσοχὴ τότε καταστρέφεται ἡ ἰσορροπία τῆς προσέγγισης καὶ καταλήγουμε σὲ λάθος συμπέρασμα.

Ἄς δοῦμε λοιπὸν τρία παραδείγματα γιὰ τὰ δικά μας ἠθικὰ θέματα.

α) σῶμα-ψυχή-πνεῦμα

Ἔολο τὸ πρόβλημα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Ἰατρικῆς ἔρευνας καὶ τεχνολογίας στὸν ἄνθρωπο εἶναι καθαρὰ ἀνθρωπολογικό.

Ἡ κοινωνία θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπο σὰν σῶμα καὶ σὰν φυσικὴ ὑπόσταση (ψυχή). Ὅ,τι γίνεται πρέπει νὰ γίνεται γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ σώματος καὶ γιὰ νὰ αἰσθάνεται καλὰ ἡ ψυχή (τὸ psyche). Ἡ θεώρηση αὐτὴ δὲν ἔχει καμμία σχέση μετὰ τὴν ἁμαρτία, τὴν αἰωνιότητα, τὴ θεϊκὴ διάσταση τοῦ ἀνθρώπου, τὴ σωτηρία (τὸ soul), τὸν Θεό. Ὁ ἄνθρωπος ἀντιμετωπίζεται σὰν παροδικὸ καὶ ἐφήμερο ὄν στερημένος κάθε διάστασης αἰωνιότητος.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, κύκλοι φιλοσοφικοὶ καὶ θρησκευτικοὶ βλέπουν τὸν ἄνθρωπο πάλι δυαλιστικά, σὰν σῶμα καὶ πνεῦμα, καὶ μιλοῦν ἔντονα γιὰ τὸ «ἠθικῶς σωστό» ὑπερτονίζοντας τὸ πνευματικὸ στοιχεῖο τῆς ἀνθρώπινης ὑποστάσεως καὶ περιφρονῶντας τὸ φυσικὸ της.

Ἡ πρώτη κατηγορία ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα ὠφελμιστικὰ καὶ στυγνὰ, ἐφήμερα καὶ συμφεροντολογικά. Ἀντιπροσωπεύει αὐτοὺς ποὺ συνήθως σκέπτονται πολὺ ἄνθρωπινα γιὰ τὴ ζωὴ ποὺ θέλουν νὰ «σώσουν» καὶ ἀφάνταστα σκληρὰ γιὰ τὶς ζωές ποὺ σκοτώνουν. Αὐτοὶ δέχονται εὐκόλα τὴν χωρὶς φραγμοὺς γενετικὴ ἔρευνα.

Ἡ δεῦτερη κατηγορία εἶναι αὐτὴ ποὺ δίχως δισταγμοὺς ἀπορρίπτει κάθε ἔρευνα. Στὸ βωμὸ τοῦ πνευματικοῦ πνίγει τὸ ἀνθρώπινο. Ἔχει κάποιο μονοφυσικὸ συντηρητισμὸ μέσα της αὐτὴ ἢ τάση, ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ στηριχθεῖ καὶ νὰ φωτισθεῖ πνευματικὰ ὁ ἄνθρωπος. Ὑπάρχει ὁμως ἐπίσης ἀνάγκη νὰ παρηγορηθεῖ καὶ νὰ ἀνακουφισθεῖ ἢ ἀσθενῆς καὶ κουρασμένη φύση του.

Ἄν ἡ πρώτη κατηγορία ἀγνοεῖ τὴν ἀλήθεια ἐπειδὴ εἶναι σκληρὰ πραγματικὴ, ἢ δεῦτερη τὴν χάνει γιὰτὶ εἶναι ὑπερβολικὰ ἐξωπραγματικὴ.

Ἡ ὁποιαδήποτε κίνηση καὶ ἀπόφαση σὲ θέματα ἐφαρμογῆς βιοϊατρικῆς τεχνολογίας πρέπει νὰ νοεῖ τὸν ἄνθρωπο καὶ σὰν πνεῦμα καὶ σὰν ψυχή (φύση) καὶ σὰν σῶμα ὑποτάσσοντας τὰ ὕστερα στὰ πρῶτα, ἀλλὰ καὶ λαμβάνοντας ὅλα ὑπ' ὄψιν. Ἡ κατὰ πνεῦμα λύση ἱκανοποιεῖ τὸ πνεῦμα, ἀναπαύει τὴν ψυχή καὶ θεραπεύει τὸ σῶμα.

β) δεοντολογική και υπερβατική αλήθεια

Τὸ σωστὸ συμβαίνει πολλές φορές νὰ εἶναι καὶ τὸ πραγματικόν. Δὲν εἶναι ὅμως πάντοτε τὸ ἀληθινόν. Ἄληθινὸ εἶναι τὸ ἐλεύθερο.

Συνήθως ρυθμιστὴς τῶν ἀποφάσεων μας δὲν εἶναι τὸ καλόν, ἀλλὰ τὸ μὴ κακόν. Θεωροῦμε σὰν καλὸ τὸ μὴ κακόν καὶ ὄχι σὰν κακόν τὸ μὴ καλόν.

Ἡ ἐπιστήμη σὰν τρόπος ἐπαφῆς μὲ τὴν ἄγνωστη ἀλήθεια δὲν μπορεῖ νὰ καθορίζει τις κινήσεις της ἀπὸ προκαθορισμένες νόρμες ὀρθότητος. Εἶναι ἀνάγκη νὰ κινεῖται ἐλεύθερα καὶ μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐλεύθερη τροχιά της νὰ βρίσκει τοὺς σταθμοὺς τῆς ἀλήθειας.

Ἄπὸ τὴν ἄλλη πάλι πλευρά, ἡ ἀλήθεια δὲν μπορεῖ νὰ ἀντιβαίνει πρὸς τὸ κοινὸ αἴσθημα περὶ καλοῦ καὶ ὀρθοῦ. Ἡ ἰσορροπία ἀνάμεσα στὴν υπερβατικὴ ἀλήθεια τῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν δεοντολογικὴ ἀλήθεια τῆς ὀρθότητος εἶναι βασικὸ στοιχεῖο κάθε ὑγιοῦς προβληματικῆς.

γ) Φιλομαθὴς περιέργεια καὶ συνετὸς φόβος

Ὁ ἄνθρωπος «φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρέγεται». Μέσα του ὁ κάθε ἕνας μας κρύβει μιὰ περιέργεια ποὺ στοὺς ἐπιστήμονες ἀποκτᾷ τὸ περιβλημα τῆς φιλομάθειας καὶ τὴ μέθη μιᾶς μοναδικῆς ἀπόλαυσης.

Ἄν ὅμως ἡ ἔρευνα ἔχει μόνο κίνητρα καὶ ἐπιταχύνσεις καὶ στερεῖται ἐλέγχου, μοιάζει μὲ αὐτοκίνητο ποὺ ἔχει βενζίνη, καλοὺς τροχοὺς καὶ ρυθμισμένη μηχανή, τοῦ λείπει ὅμως τὸ τιμόνι καὶ τὰ φρένα.

Ἡ καθημερινότητα καὶ τὸ συναίσθημα προτάσουν τις «ἀνάγκες» καὶ τις ἐπιθυμίες· ἡ ἠθικὴ θεώρηση τῆς ζωῆς ἐπιβάλλει τὴ λογικὴ καὶ τις ἀξίες.

Ἡ ἰσορροπία ἀνάμεσα στὰ δύο ἀπομακρύνει τοὺς νοσηροὺς φόβους, δίνει τὸν ἐνθουσιασμό καὶ τὴ σύνεση καὶ ἀποτελεῖ τὸ γνώμονα γιὰ τὴν οὐσιαστικὴ ἔρευνα τῆς ἀλήθειας.

4) Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλαστικότητος τῶν κριτηρίων

Συνήθως ἡ προσέγγισή μας στὰ διάφορα φαινόμενα εἶναι ἀποκλειστικὴ. Κάτι ἢ εἶναι σωστὸ ἢ εἶναι λάθος. Γενικώτερα ὅμως ἡ

ἀλήθεια μολονότι εἶναι ξεκάθαρη, τὶς περισσότερες φορές δὲν εἶναι δύσκαμπτη. Ἰδίως στὰ θέματα ζωῆς. Ποικίλοι λόγοι παίζουν τὸ ρόλο τους καὶ τὸ πρόβλημα μοιάζει νὰ εἶναι πρόβλημα πολλῶν παραμέτρων. Ἡ διάθεσή μας, ὁ σκοπός, τὰ μέσα, τὰ ιδιωματικά χαρακτηριστικά τῶν προσώπων κ.ἄ. ἀποτελοῦν παράγοντες ποὺ ἀνληφθοῦν ὑπ' ὄψιν κατὰ περίπτωσιν, ὀδηγοῦν σὲ ἓνα φάσμα ὀρθῶν ἀλλὰ ἐνδεχομένως ἀμοιβαίως διαφορετικῶν τοποθετήσεων.

Αὐτὴ ἡ πλαστικότητα καὶ εὐελιξία δὲν ἔχει νὰ κάνει τίποτε μὲ τὴν συμφεροντολογικὴ, ἀνεύθυνη καὶ διπλωματικὴ νοοτροπία πού, πίσω ἀπὸ τὴν σχετικοποίησιν καὶ τῶν πιὸ ἀπολύτων πραγμάτων, κρύβει μία ἐνδογενῆ ἀδυναμία νὰ ζήσουμε τὴν ἀλήθεια. Αὐτὴ δὲν εἶναι ἡ δουλικὴ ἄρνησις ταυτότητος ποὺ διακρίνει τὴ σύγχρονη κοσμικότητα, ἀλλὰ εἶναι ἡ συνετὴ καὶ ἐπιεικὴς διάκρισις ποὺ χαρακτηρίζει τὴ φωτισμένη ἀσκητικότητα.

Ἔτσι λοιπόν, πρῶτον· ὅ,τι εἶναι σωστὸ γιὰ μιὰ περίπτωσι δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἔτσι καὶ γιὰ μιὰ ἄλλη. Καὶ δεύτερον· γιὰ μιὰ καὶ τὴν αὐτὴ περίπτωσι ὑπάρχει ἡ εὐλογημένη λύσις, ἡ ἐπιτρεπτὴ, ἡ ἀνεκτὴ, καὶ ἡ ἀπηγορευμένη (ἢ λανθασμένη).

Αὐτὸ κρύβεται πίσω ἀπὸ τὴν λέξι οἰκονομία ποὺ τόσο διακριτικὰ χαρακτηρίζει τὴν ὀρθόδοξη παράδοσι καὶ ζωή.

Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία διδάσκει καὶ κηρύττει πάντοτε μόνο τὸ εὐλογημένο, καὶ πρὸς αὐτὸ προσπαθεῖ νὰ κατευθύνει τὸν κάθε ἄνθρωπο, ἀλλὰ δὲν ἀπορρίπτει στὴν ποιμαντικὴ καὶ τὴν πρακτικὴ τῆς τὸ ἐπιτρεπτὸ καὶ τὸ ἀνεκτό.

Συμπεράσματα

Λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «πάντα μοι ἔξεστι ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει» (Α Κορ. στ' 12). Καθὼς ἀντικρύζουμε τὶς τεράστιες δυνατότητες τῆς ἐπιστήμης καὶ τὶς συνεχῶς ἀυξανόμενες ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἀνάγκη κρίσεως εἶναι ἐπιτακτικὴ.

Οἱ ἐπιστῆμες στὴν ἐποχὴ μας συνεχῶς ἀυξάνουν. Ἡ ἔκρηξι ἀπὸ τὶς φυσικὲς ἤλθε στὶς βιολογικὲς καὶ πέρασε στὶς ἰατρικὲς ἐπιστῆμες. Ἀπὸ τὸ νεκρὸ ἄτομο, πήγαμε στὸ ζωντανὸ κύτταρο καὶ πρόσφατα προκαλοῦμε καὶ τὸ ἔμψυχο ἔμβρυο. Τὸ πρόβλημα στοὺς πυρηνικοὺς

ἀντιδραστήρες δὲν εἶναι ἡ παραγωγή τῆς ἐνέργειας· αὐτὸ λύθηκε. Τὸ πρόβλημα εἶναι ὁ ἔλεγχός της. Σίγουρα ἡ ἐποχή μας ἔχει τὴ δύναμη τῆς τόλμης, τῆς ἔμπνευσης καὶ τῆς δημιουργίας. Ἔχει ὅμως καὶ τὴ δύναμη τῆς σύνεσης καὶ τοῦ ἐλέγχου; Ἡ δεύτερη ἀπὸ μόνη της ἐγγυᾶται τὴ ζωὴ. Ἡ πρώτη χωρὶς τὴ δεύτερη ἐξασφαλίζει τὸ θάνατο. Οἱ δυὸ μαζὶ γεννοῦν ζωὴ.

Γράφει ἡ ἀνακοίνωση τοῦ προγράμματος τοῦ παρόντος συνεδρίου: Τὸ συνέδριο ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους τοὺς συνειδητοὺς πιστοὺς ἐπιστήμονες καὶ μὴ, καθὼς ἐπίσης σὲ ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς, διότι ἡ Βιοϊατρικὴ τεχνολογία δὲν ἔχει κοινωνικὰ ὄρια ἀλλὰ ἔχει σίγουρα ἠθικὰ ὄρια. Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ διαφωνήσω λίγο μὲ τὰ τελευταῖα. Τὰ ἠθικὰ δηλαδὴ ὄρια.

Ἡ ἠθικὴ γιὰ τὴν ὁποία ὁμιλοῦν οἱ περισσότεροι σήμερα εἶναι μιὰ δεοντολογικὴ ἢ ὠφελμιστικὴ ἠθικὴ, ἡ ὁποία μιᾶ γιὰ δικαιώματα, γονικὲς συγκαταθέσεις, νομοθετικὲς ρυθμίσεις, «πρέπει» κ.τ.λ. καὶ προβάλλεται στοὺς νόμους, τὸ κοινωνικὸ συμφέρον, τὴν καλύτερη ζωὴ κ.τ.λ. Αὐτὴ ἡ ἠθικὴ ἔχει ὄρια.

Ἡ πνευματικὴ ἠθικὴ εἶναι ἄλλο πρᾶγμα· μιᾶ γιὰ σωτηρία, αἰωνιότητα, ἀξίες, ὑπομονὴ καὶ προβάλλεται στὸ πνεῦμα, τὴν ἐλευθερία, τὴν ἀλήθεια. Αὐτὴ δὲν ἔχει ὄρια.

Τὸ σύμπαν τὸ κοινωνικὸ εἶναι πεπερασμένο καὶ συμπερισμένο· ἀλλὰ καὶ μὲ πέρατα καὶ ὄρια.

Ἡ κατὰ πνεῦμα ζωὴ ποὺ εἶναι ἄπειρη στὴ φύση καὶ τὴ δύναμή της μᾶς εἰσάγει σ' ἓνα σύμπαν ποὺ εἶναι ἄπειρο στὶς δυνατότητές του καὶ χωρὶς ὄρια καὶ πέρατα στὶς προοπτικές του. Ἄν καταλάβουμε αὐτό, τότε κατανοοῦμε ὅτι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ δὲν εἶναι ἓνας νόμος ἔξω ἀπὸ μᾶς· εἶναι ἓνας νόμος, μιὰ εὐλογία γιὰ μᾶς.